

BESLUT

2016-01-25

Dnr: 15/02141,
2145 och 2147

SAKEN

Kulturnyheterna, 2015-08-25, SVT1, kl. 18.13 och SVT2, kl. 21.39 samt *Aktuellt*, SVT2, *Rapport*, SVT1, kl. 19.30 och *Kulturnyheterna*, SVT1, kl. 18.13 samt SVT2, kl. 21.39, 2015-08-26 samt *Kulturnyheterna*, 2015-08-27, SVT1, kl. 18.13, inslag om en uppmärksammas boklansering; fråga om opartiskhet och otillbörligt gynnande

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kravet på opartiskhet eller innebär ett otillbörligt gynnande av kommersiella intressen.

INSLAGEN

Inslagen handlade om lanseringen av den fjärde boken i den så kallade Millenniumserien och kritik som riktats mot det ansvariga bokförlaget i samband med lanseringen. Inslagen handlade också om kritik som riktats mot att släktingar till författaren av de tidigare böckerna i bokserien låtit en ny författare skriva en fjärde bok efter det att författaren av de tidigare böckerna avlidit.

Kulturnyheterna den 25 augusti 2015 klockan 18.13 och 21.39

Inslagen handlade om förväntningarna på den nya boken och vad lanseringen skulle betyda för bokbranschen. Inslaget som sändes klockan 18.13 presenterades enligt följande.

Välkommen till *Kulturnyheterna*. Mer än var tredje svensk har köpt en bok av [tidigare författarens namn] och Millenniumtrilogin är den största svenska boksuccén någonsin i utlandet. Därför är förväntningarna i den krisande bokbranschen minst sagt stora nu när [författarens namn] fristående uppföljare ges ut.

I inslaget sa reportern att den aktuella boken skulle släppas samtidigt i tjugofem länder. Därefter medverkade en chefredaktör för en branschtidning. Hon sa

bland annat att förväntningarna på den aktuella boken var väldigt stora, särskilt i vissa länder där det är knackigt ekonomiskt. Reportern sa därefter följande.

[Tidigare författarens namn] böcker har sålts i över åttio miljoner exemplar i femtio länder. Enligt en uppskattning som [tidningsnamn] gjort har böckerna hittills dragit in runt fyra miljarder kronor. Men förlaget [förlagets namn] vill inte avslöja vad de tjänat på trilogin.

I inslaget visades en sekvens av en av filmerna som baserats på den aktuella bokserien. Därefter medverkade en tidigare förlagschef på det aktuella förlaget och uttalade sig om förlagets ekonomi. I slutet av inslaget medverkade chefredaktören igen. Hon sa bland annat att den aktuella boken var viktig för hela branschen då försäljningen av den skulle driva försäljningen av andra böcker också. Inslaget avannonserades enligt följande.

Det som inte dödar oss släpps natten mellan onsdag och torsdag och mer om Millenniumhajpen finns att läsa på vår webb. Där finns bland annat en intervju med danska [tidningsnamn] litteraturredaktör som kallar PR-cirkusen kring boken för ett hån. I *Kulturnyheter* i morgon träffar vi [författarens namn] och på torsdag recenserar vi boken.

I inslaget visades den aktuella boken, de tidigare böckerna i bokserien samt byggnaden där det aktuella förlagets huvudkontor är beläget. På byggnaden syntes förlagets namn. Den aktuella bokens omslag syntes i totalt cirka 17 sekunder och de tidigare böckerna i serien syntes i totalt cirka 45 sekunder.

Inslaget som sändes klockan 21.39 var huvudsakligen likalydande som inslaget klockan 18.13 med undantaget att en bild på den aktuella boken syntes på bildskärmen i bakgrunden under avannonseringen av inslaget.

Aktuellt den 26 augusti 2015

Inslagen handlade om olika aktörers reaktioner på den aktuella boken och förlagets agerande i samband med lanseringen. Inslaget presenterades enligt följande.

Så till den kommande nattens extremt uppmärksammade boksläpp, den fjärde delen i [tidigare författarens namn] Millenniumserie. Det handlar om en av Sveriges absolut största kulturexporter någonsin. Men, det är inte alla som är positiva till lanseringen av den nya boken eller till att den alls ges ut.

I början av inslaget visades bland annat sekvenser från filmerna som baserats på de aktuella böckerna. Reportern sa i samband med detta att böckerna och filmerna blivit succé i hela världen och att bokserien dragit in miljarder. Därefter visades en del av presskonferensen som hölls i samband med lanseringen. Reportern sa i inslaget bland annat att vänner till den avlidne författaren av de tidigare böckerna beskrivit utgivningen av den aktuella boken som en gravplundring. Reportern sa vidare att det fanns kritik mot hur boken lanserades samt att kulturjournalister förvånats över de detaljerade avtal som måste skrivas

på för att få träffa författaren. En förläggare medverkade därefter och sa att han ansåg att sättet som lanseringen sköttes på var tråkigt och att det hade gått för långt.

Därefter intervjuades författaren till den aktuella boken. Han sa bland annat att det kändes absurt och surrealistiskt att vara mitt uppe i den aktuella lanseringen. Vidare diskuterades kritiken mot förlagets agerande och de villkor som ställts upp i samband med lanseringen samt den kritik som riktats mot att författaren fått skriva en fortsättning på den aktuella bokserien.

I inslaget visades delar av presskonferensen som hölls i samband med lanseringen. Den aktuella bokens omslag syntes i totalt cirka 20 sekunder.

Kulturnyheterna den 26 augusti 2015 klockan 18.13 och 21.39

Inslagen handlade om förväntningarna på den aktuella boken samt kritik mot förlagets agerande och villkor i samband med lanseringen. Inslaget klockan 18.13 påannonserades enligt följande.

I natt kommer [författarens namn] fjärde Milleniumbok och vi har träffat honom. Men också kritik mot förlagets hårda villkor vid lanseringen av Milleniumboken och möt författaren som kräver digital rättvisa.

I början av inslaget sades följande av reportern.

Författaren [författarens namn] vet att förväntningarna är höga på hans uppföljare av de världsberömda Milleniumböckerna. I dag mötte han både svensk och internationell press och berättade efter mycket sekretess om Det som inte dödar oss. Han säger sig ha gjort karaktärerna till sina egna men har samtidigt försökt behålla [tidigare författarens namn] berättarsätt.

Därefter medverkade författaren och pratade om boken. Han beskrev bland annat att han, även om han skrivit sin egen prosa, försökt använda den berättarstil som de föregående böckerna i bokserien haft. Författaren uppgav också att om han hade haft moraliska samvetsbetänkligheter så hade han inte skrivit boken. Därefter sa nyhetspresentatören följande.

Ja, det här alltså den största boklanseringen i svensk förlagshistoria med samtidig utgivning i tjugofem länder. Två och en halv miljon exemplar släpps över hela världen och Spanien är ett av de länder där förväntningarna är höga.

I inslaget medverkade även en kommunikationschef vid en spansk mediegrupp. Hon sa bland annat att de tre föregående böckerna i bokserien sålts i fem miljoner exemplar på spanska. Senare i inslaget sa programledaren att flera medier bojkottat intervjuer med författaren som en protest mot de villkor som förlaget ställt upp. En kulturchef på ett svenskt mediehus samt det aktuella förlagets förlagschef medverkade och uttalade sig om detta.

I inslaget visades bilder på den aktuella boken på en bildskärm i bakgrunden i studion samt i samband med en presskonferens. Boken syntes i bild i totalt cirka 57 sekunder. I inslaget visades även de tidigare böckerna i serien i totalt cirka 19 sekunder.

Inslaget som sändes klockan 21.39 var huvudsakligen likalydande som inslaget klockan 18.13 med undantaget att den del av inslaget som handlade om att flera medier bojkottat intervjuer med författaren i protest mot förlagets villkor inte var med.

Rapport den 26 augusti 2015

Inslaget handlade om den aktuella lanseringen och påannonserades enligt följande.

Och årets mest hajpade boksläpp, i dag lanseras nya Milleniumboken.

I inslaget visades delar av presskonferensen som hölls i samband med lanseringen. Reportern sa i samband med detta bland annat att det handlade om historier som hade fångat många miljoner människor men också om de miljarder kronor som detta gett i intäkter. I inslaget medverkade den avlidne författarens bror. Han svarade på hur mycket av intäkterna från bokserien som skänkts till en stiftelse som den avlidne författaren grundade. Därefter medverkade en kulturskribent som sa att han var övertygad om att författaren skulle ha velat att en större del av intäkterna skulle gå till stiftelsen.

I inslaget syntes den aktuella boken på ett bord samt i samband med en presskonferens. Boken syntes i totalt cirka 38 sekunder. De tidigare böckerna i bokserien var synliga i totalt cirka 15 sekunder.

Kulturnyheter den 27 augusti 2015 klockan 18.13

Inslaget handlade om den aktuella lanseringen och bestod till stor del av en recension av boken. Inslaget påannonserades enligt följande.

Men först ska det handla om den fjärde boken i Milleniumserien. Den släpptes ju vid midnatt, uppmärksamheten har varit enorm inför släppet och det har hemlighetsmakeriet också varit vilket kritiserats på sina håll. Strax får vi veta vad vår recensent tycker om boken men först en bakgrund.

I början av inslaget visades sekvenser från filmerna som baserats på de aktuella böckerna. I samband med detta sa reportern bland annat att den första boken i serien gavs ut år 2005, ett år efter det att författaren av de tidigare böckerna avlidit, samt att författaren av den aktuella boken nu tio år senare skrivit en uppföljare. Därefter medverkade en litteraturkritiker i studion som recenserade den aktuella boken. Hon sa bland annat att hon trodde att det var en bok som alla trogna fans skulle vilja läsa ganska snabbt samt att hon var övertygad om att boken skulle att få en fortsättning.

Slutet av inslaget handlade om de villkor som förlaget ställt upp i samband med lanseringen. Reportern sa bland annat att de metoder som användes länge funnits i musikbranschen. I inslaget medverkade bland annat en PR-konsult som uttalade sig om anledningar till varför metoderna använts. Hon sa vidare att hon inte trodde att den kritik som förts fram skulle skada försäljningen av boken.

I inslaget visades den aktuella boken på en bildskärm i bakgrunden i studion i totalt cirka 1 minut och 4 sekunder. Vidare visades boken uppställd på ett bord samt i en bokhandel i totalt cirka 10 sekunder. De föregående böckerna i bokserien syntes i bild i totalt cirka 9 sekunder under inslaget.

ANMÄLNINGARNA

Två anmälare anser sammanfattningsvis att inslagen utgjorde ett otillbörligt gynnande av den aktuella boken samt det ansvariga bokförlaget. En anmärkningsvärt stor del av sändningarna ägnades åt boken och förlaget. En av anmälarna anser vidare att förlagets namn exponerades i inslagen, att företrädare för Sveriges Television (SVT) hyllade förlaget och att förlagets namn nämndes tolv gånger i ett och samma inslag.

En anmälare har anmält inslaget i *Aktuellt* den 26 augusti. Anmälaren anser att den aktuella bokutgivningen är att betrakta som ett kontroversiellt ämne och att programledaren behandlade ämnet på ett ensidigt sätt.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen överensstämmer med bestämmelsen om otillbörligt gynnande och anför sammanfattningsvis följande.

Den nyhetsbevakning som berörs i detta ärende ligger väl i linje med SVT:s uppdrag enligt villkoret i sändningstillståndet om att SVT ska bevaka, spegla och kritisk granska händelser på kulturlivets olika områden i Sverige och i andra länder. De olika inslagen vände sig till delvis olika målgrupper och gjordes av oberoende redaktioner som bedömt att det förelåg ett stort nyhetsvärde i den aktuella händelsen som både berörde kultur och näringsliv.

Sett som helhet erbjöd rapporteringen om bokutgivningen en bredd av journalistiska vinklar. Att *Kulturnyheter* ägnade större delen av sändningarna åt kritisk bevakning av en händelse med stor betydelse för kulturområdet är naturligt. Inte i någon av sändningarna var detta den enda nyheten som återgavs, i de mer allmänt inriktade sändningarna i *Rapport* och *Aktuellt* var det inte heller förstahandlet. Namnet på förlaget och bokomslaget förekom vid enstaka tillfällen, SVT finner inget stöd för en av anmälarnas påstående att det skulle ha förekommit tolv tillfällen i en och samma sändning.

Flera olika röster, de flesta kritiska, kom till tals om de unika krav som förlaget ställt på medierna. De komplicerade förhållandena kring rättigheterna bidrog även till att informationsvärdet var stort. SVT har inte funnit grund för de påståenden som en anmälare gör om att företrädare skulle ha hyllat förlaget. Det gynnande som kan ha uppstått av exponeringen i inslagen får anses väl uppvägas av informations- och underhållningsintresset.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Ett program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen. Det får inte uppmuntra till inköp eller hyra av varor eller tjänster eller innehålla andra säljfrämjande inslag, eller framhäva en vara eller tjänst på ett otillbörligt sätt (5 kap. 5 § radio- och tv-lagen). Ett gynnande av ett kommersiellt intresse är otillbörligt om det inte kan motiveras av något informations- eller underhållningsintresse.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

En av anmälarna har även anmält *Aktuellt* och *Rapport* den 25 och 27 augusti. Granskningsnämnden har inte funnit några inslag som motsvarar anmälarens beskrivning i dessa sändningar. Ärendet skrivs därför av i denna del.

Granskningsnämnden konstaterar inledningsvis att det med hänsyn till informations- och underhållningsintresset måste vara möjligt för SVT att sända inslag om en sådan uppmärksammas boklansering som det är fråga om i det aktuella fallet och att i detta sammanhang visa böckerna i bokserien i bild. Trots den relativt omfattande exponeringen av böckerna anser nämnden att det gynnande som uppkom av böckerna och förlaget var motiverat av ett tillräckligt informations- och underhållningsintresse. Nämnden anser inte heller att böckerna eller förlaget i övrigt framhölls på ett sätt som framstod som otillbörligt i inslagen. Inslagen strider därför inte mot bestämmelsen om otillbörligt kommersiellt gynnande.

Nämnden kan inte finna att vad en anmälare anför om programledarens förhållningssätt i inslaget i *Aktuellt* den 26 augusti medför att inslaget strider mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Elisabet Bäck, Leif Hedman, Nedjma Chaouche, Ulrika Hansson och Clas Barkman efter föredragning av Nathalie Eriksson.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Nathalie Eriksson